

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИКЛАДАЧІВ В УМОВАХ НЕПЕРЕРВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Юлія Єрмак

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Анотація:

У статті розкрито сутність професійного розвитку викладачів ВНЗ в умовах неперервної педагогічної освіти. Автор акцентує увагу на необхідності створення відповідної системи підвищення професійного рівня в умовах ВНЗ, яка б функціонувала в постійному режимі розвитку, сприяючи підготовці науково-педагогічних кадрів до діяльності в нових мінливих соціальних умовах. В цьому контексті є потреба у розробці науково-обґрунтованої системи післядипломного навчання, спрямованої на підвищення рівня педагогічних знань і вмінь кожного викладача, що дозволить, у свою чергу, педагогу вищої школи повніше реалізувати професійні функції, оволодіти сучасними технологіями впливу на особистість студента з метою його розвитку.

Ключові слова. Професіоналізм, професійний розвиток, професійна підготовка, неперервна педагогічна освіта, післядипломна освіта, вища школа.

Аннотация:

Ермак Юлия. Профессиональное развитие преподавателей в условиях непрерывного педагогического образования.

В статье раскрыта сущность профессионального развития преподавателей вузов в условиях непрерывного педагогического образования. Автор акцентирует внимание на необходимости создания соответствующей системы повышения профессионального уровня в условиях вуза, которая функционировала бы в постоянном режиме развития, способствуя подготовке научно-педагогических кадров к деятельности в новых меняющихся социальных условиях. В этом контексте возникает потребность в разработке научно обоснованной системы последипломного обучения, направленной на повышение уровня педагогических знаний и умений каждого преподавателя, что позволит, в свою очередь, педагогу высшей школы полнее реализовать профессиональные функции, овладеть современными технологиями воздействия на личность студента с целью его развития.

Ключевые слова. Профессионализм, развитие, профессиональная подготовка, непрерывное педагогическое образование, последипломное образование, высшая школа.

Resume:

Ermak Yulia. Professional development of teachers in understanding understanding pedagogical education.

The essence of professional development of teachers of higher educational establishments in the conditions of continuous pedagogical education is disclosed in the article. The author emphasizes the need to create an appropriate system for improving the professional level in the university, which would function in a permanent mode of renewal and development, contributing to the training of scientific and pedagogical staff for activities in the new socio-economic conditions. At the same time, it is necessary to focus on the creation of a scientifically sound postgraduate education system aimed at increasing the level of proficiency in the pedagogical knowledge and skills of each teacher, which in turn will enable the teacher of higher education to more fully realize professional functions, to master modern technologies of influence on the student's personality in order to development. Ensuring the continuity of education in the

professional development of a teacher requires from the management system to adhere to the following areas: the establishment of an internal university system for monitoring the quality of scientific and pedagogical activities; scientific and methodological support for the development of professionalism of the teacher. The purpose of the practical component should be to attract teachers to profound activity in the process of considering various pedagogical problems, to stimulate self-analysis and self-assessment of their own level of professionalism and growth in this direction. With the use of personality-oriented technology for the development of a professional teacher level, along with traditional forms and methods, it is important to introduce methods of active work of teachers. These include: analysis of specific pedagogical situations; training for the development of vocational pedagogical skills and skills; modeling and problem-activity games that make it possible to form teachers such qualities as empathy, ability to interact with another person, emotional stability, professional creative thinking, professional self-consciousness, pedagogical intuition; discussions, debates, "round tables". We will also emphasize the creation of appropriate conditions for higher education institutions for the training and improvement of the skills of teachers in order to ensure continuous vocational training in the workplace. Acquiring special significance: forecasting needs of pedagogical workers; development of social partnership; formation of a state order for the training of pedagogical workers of a vocational school; creation of a new generation of educational and methodical literature on professional and pedagogical educational disciplines, teaching methods for higher educational establishments and institutions of postgraduate education. In the realization of these tasks the unifying efforts of scientists of higher educational institutions plays an extremely important role.

Keywords. Professionalism, professional development, vocational training, continuous pedagogical education, postgraduate education, high school.

Постановка проблеми. Неперервна освіта як система формальної, неформальної й інформальної освіти, наразі, для викладачів вищої школи стає необхідною умовою для підвищення ефективності функціонування освітнього процесу. Динаміка соціального і науково-технічного прогресу, зміни в змісті і характері праці та суспільної діяльності людей, запити ринку праці зумовили необхідність розвитку освіти дорослих. Соціально-економічні перетворення у сучасному світі зумовлюють необхідність постійного підвищення професійного рівня фахівців, здобуття ними нових знань, умінь і навичок, які відповідали б вимогам діяльності, адже одним з результатів науково-технічної революції став прискорений процес старіння знань, а також переорієнтація на інші види діяльності, а отже, постійно існує потреба у фахівцях того чи того профілю. Зрештою, сучасний інформатизований світ висуває вимогу необхідності навчання упродовж життя, що лягла в основу концепції неперервної освіти.

Про важливість навчання впродовж життя свідчить прийняття Радою Європи та урядами багатьох країн світу нормативних документів, які його регламентують (Звіт про конкретні цілі освіти та освітні системи (Report on the Concrete Future Objectives of Education and Training Systems), Загальноєвропейські рекомендації з питань оцінки рівнів кваліфікації для навчання впродовж всього життя (The European Qualifications Framework for Lifelong Learning), Рекомендації ПАРЄ «Освіта поза навчальним закладом» (Non-formal education: Recommendation 1437) тощо).

Процеси інтеграції України до європейської спільноти, орієнтація на загальноєвропейські рекомендації щодо якості освіти передбачають реформування вищої школи і модернізацію при підвищенні професійного рівня викладачів.

Результативність діяльності ВНЗ значною мірою залежить від ефективності професійної діяльності викладацького складу. Згідно з Законом України «Про вищу освіту» особи, які за основним місцем роботи у вищих навчальних закладах третього і четвертого рівня акредитації професійно займаються педагогічною діяльністю у поєднанні з науковою та науково-технічною діяльністю є науково-педагогічними працівниками

(стаття 47) [1]. Однак, на жаль, професійний рівень сучасного викладача ВНЗ не повністю відповідає потребам сьогодення. Усе це потребує від викладачів ВНЗ не лише певних природних здібностей і таланту, значних розумових, фізичних, емоційних і часових витрат, а й готовності до постійного самовдосконалення та професійного саморозвитку.

Тому, особливої актуальності набуває проблема неперервної освіти як процесу, спрямованого на всебічний розвиток особистості, систематичне поповнення знань упродовж життя для розвитку особистості й удосконалення професійної компетентності, що в умовах нової освітянської парадигми стає найважливішою умовою відродження українського шкільництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми професійного розвитку викладача ВНЗ в контексті неперервної освіти висвітлені науковцями, які досліджували: специфіку професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи (Є.Астахова, В.Кіпень, Н. Кузьміна); андрагогічний підхід в освіті (Л. Набока, Протасова, В. Пуцов); особливості становлення особистості (Р.Бернс, А.Маслоу, Ф.Парсонс); професійно-педагогічну підготовку майбутніх педагогів (І. Богданова, О. Дубасенюк, Т. Царгородцева). Також питання розвитку неперервної педагогічної освіти висвітлено у філософських працях В. Андрущенко, І. Зязюна, В. Кременя, В. Лугового; теоретичні основи розвитку системи післядипломної освіти педагогічних кадрів, окремі аспекти технології навчання фахівців у післядипломний період – В. Бондаря, Л. Даниленко, Г. Єльнікової, А. Кузьмінського, В. Маслова, В. Олійника, Н. Протасової, О. Тонконової та інших. Цінуючи значущість здійснених досліджень авторів вважаємо, що проблема професійного розвитку викладача вищої школи в умовах неперервної педагогічної освіти ще недостатньо вивчена.

Формулювання мети статті. Метою статті є розкриття сутності професійного розвитку викладача вищої школи в умовах неперервної педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема підвищення якості науково-педагогічних кадрів турбує нині науковців усіх провідних країн світу. Науковці і практики різних країн звертають увагу на те, що останніми роками в професійному середовищі викладачів вищої школи спостерігається посилення професійних деформацій, професійне вигорання, що негативно впливає на підготовку студентів [2; 3]. Структурні зміни у сфері професійної освіти пов'язані із злиттям вищих навчальних закладів, зменшенням їх фінансування. Загроза скорочення викладачів унаслідок зменшення кількості студентів погіршує соціально-психологічний клімат на кафедрах ВНЗ і навіть призводить до виникнення ситуацій мобінгу (психологічного тиску на викладача з метою позбавлення від нього як від конкурента) [1, с.119]. Така ситуація є негативним чинником, що не дає можливостей ані для розвитку професіоналізму професорсько-викладацького складу, ані для розвитку самого ВНЗ.

Європейські науковці зазначають: необхідно забезпечити більшу відповідність викладача вимогам цивілізації початку XXI століття, освіта викладача має бути складовою частиною неперервного навчання і наголошують на необхідності електронного навчання в професійній діяльності викладачів, кореляції змісту навчальних програм із сучасним рівнем науково-технічного знання, економічними реаліями суспільства на національному рівні.

Очевидно, що від професійного рівня педагогів ВНЗ залежить особистісний розвиток студентів, їх самовизначення, життєві і професійні плани, якість навчання. Перебудова освітнього середовища дозволяє змінити функції викладача, який конструюватиме освітній процес не на передаванні знань і інформації студентам, а на активізації їхньої самостійної дослідницької діяльності. Така організація освітнього середовища ускладнює вимоги до професійної компетентності педагога і припускає володіння і використання ними у своїй практиці інноваційних форм, методів і технологій навчання. Здатність викладача виявити освітні проблеми та знайти оптимальні шляхи їхнього розв'язання є умовою ефективності його роботи, чинником, що визначає його

професійне зростання [2, с. 85].

Проте, в умовах інформаційного суспільства професійні завдання викладачів вищої школи ускладнюються. Очевидно, що викладач вищої школи має бути готовим до використання якнайширшого спектру можливостей сучасних ІТ технологій, до здійснення інноваційної педагогічної діяльності. Він має володіти здібностями дослідника, організатора, оратора, психолога, логікою навчально-виховного процесу, бути висококваліфікованим фахівцем у своїй предметній галузі та ерудитом в інших галузях знань [2, с. 85]. Зміни, які відбуваються в системі вищої освіти, мають фундаментальний характер і потребують вирішення проблеми підвищення професійного рівня викладача, який усвідомлює свою соціальну відповідальність, вміє бачити нові перспективи розвитку, що можливе лише в контексті концепції неперервності освіти, яка в усіх цивілізованих країнах прийнята за стратегічну.

Тому, перед професійною педагогікою стоїть завдання розвитку творчих можливостей особистості викладача ВНЗ, його самореалізації, самовдосконалення та професійного саморозвитку. Це означає, що його професійна діяльність має бути організована так, щоб впливати на розвиток не лише студентів, а й на свій власний. Для організації такої діяльності вважаємо за необхідне проаналізувати особливості професійного зростання викладача в умовах неперервної педагогічної освіти.

Аналіз визначення терміну «неперервна освіта» дав змогу дійти висновку, що переважна більшість означень базується на тезі, яка визначає неперервну освіту як цілеспрямований, послідовний процес, який супроводжує все людське життя. Крім того, ці визначення ставлять у центр уваги проблему всебічного розвитку особистості [3, с. 19].

На підставі узагальнень вчені обґрунтовують розгорнуте визначення категорії неперервної освіти як закономірності суспільного розвитку, в якому процес освіти кожного індивіда як самоцінності є основним ресурсом створення справді гуманістичного суспільства. Окрім того, вчені наголошують, що на концептуальну основу неперервної освіти, формування якої відбувається у площинах технократичного та гуманістичного підходів, основний вплив здійснюють лише ті суперечності, що мають місце в межах простору взаємодії інтересів індивіда та держави [3, с. 20]. Одним з найважливіших завдань неперервної освіти є створення умов для реалізації індивідуальних здібностей кожної особистості незалежно від віку, спеціальності тощо. Це робить проблему саморозвитку особистості надзвичайно актуальною на даний час.

Водночас визначення перспектив розвитку неперервної освіти є складним завданням, адже його розв'язання потребує обґрунтування цілісної концепції, в змісті якої мають знайти своє відображення як зовнішні, соціально-економічні чинники, так і внутрішні, психолого-педагогічні, що характеризують процес розвитку людини і мотиви, що керують даним процесом.

Водночас, ми погоджуємось із В. Олійником у тому, що на сьогодні ще не створено єдиної, загальної теорії неперервної освіти і системи засобів її здійснення [3, с. 22]. Назріла потреба застосування нових підходів до підготовки та підвищення професійного рівня викладачів, основними передумовами яких є інноваційні підходи в освіті, визначення нових напрямів функціонування системи педагогічної освіти з урахуванням міжнародного досвіду, інтеграції України до ЄС. Основним завданням підвищення професіоналізму викладачів є приведення їх фахового рівня у відповідність з вимогами суспільства й економіки нашої держави.

Особливого значення набуває оновлення змісту неперервного підвищення рівня викладання, що визначається вимогами суспільства до якості освіти педагогічних кадрів, новітніми досягненнями науки і практики з урахуванням особистих потреб викладачів ВНЗ. В основу неперервного професійного розвитку викладачів покладено інноваційні технології, які формують зацікавлене ставлення слухачів до теоретичних знань як засобу розв'язання практичних завдань педагогічної освіти.

До засобів неперервного підвищення професійного рівня викладачів можна віднести: розвиток суб'єктних взаємин у системі післядипломної педагогічної освіти; системне впровадження освітніх інновацій у зміст, форми і методи навчання; розвиток дистанційної форми навчання. Ці умови реалізуються в активному навчанні педагогів, яке включає кілька етапів: підготовчий, на якому визначається ступінь готовності до особистісного розвитку; діагностичний, спрямований на визначення вихідного рівня особистісного розвитку; етап актуалізації, що відбувається в активних формах і позитивно позначається на методах навчання; етап закріплення реалізується в дистанційній формі навчання, а також безпосередній професійній діяльності.

Розглядаючи питання підвищення професійного рівня викладачів ВНЗ, доцільно враховувати результати досліджень з проблем андрагогіки та акмеології. Як відомо з літературних і документальних джерел, з часом сфера освіти дорослих виділилась із загальної системи неперервної освіти і поділилась на три основні «гілки» освітньої діяльності: базову освіту, систему підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів, додаткову освіту. Особливістю роботи з дорослими є необхідність урахування чинників, що допомагають долати сформовані в їхній свідомості негативні стереотипи щодо опанування новими знаннями, професійними навичками і вміннями. Тому ефективність навчання дорослих значною мірою залежить від таких чинників, як: створення умов для їх самовизначення; організація освітнього процесу з урахуванням принципів, що дають змогу долати стереотипи і бар'єри сприйняття; навчання дорослих ефективних методів освітньої діяльності; створення атмосфери, що сприяє зняттю психологічної напруги і тривоги, пов'язаних із залученням дорослих в освітню діяльність [5, с. 20].

В. Олійник наголошує, що в андрагогічних моделях суттєво змінюється роль викладача, що дає змогу по-іншому дивитися на спрямування та організаційну структуру навчання в системі фахового зростання педагогічних кадрів, оцінювати його ефективність, визначати шляхи вдосконалення управління цим процесом. У цьому зв'язку однією з провідних тенденцій, яка нині набуває все більшого значення, є посилення уваги до психологічної складової підвищення кваліфікації в дещо іншому ракурсі. Якщо традиційно ця психологічна складова розглядалася переважно як певна сукупність психологічних знань, навичок і умінь, якими має оволодіти (і, отже, постійно оновлювати) педагогічний працівник, то на сьогодні основну увагу науковців привертають ті вікові та професійні зміни, що відбуваються з людиною протягом життя [3, с. 52–53].

Без сумніву, більша частина викладачів за роки педагогічної діяльності, незалежно від того, що вони отримали освіту не орієнтовану на вищу школу, стають майстрами в даній сфері, однак таке становлення та розвиток викладача затягується на довгий час. Нещодавно, з таким станом речей можна було миритися, оскільки зміни та вимоги до вищої школи не були настільки швидкозмінними, але нові пріоритети української освіти зумовлюють необхідність високого професіоналізму від викладачів уже на перших етапах їх науково-педагогічної діяльності.

Наразі, необхідне цілеспрямоване забезпечення розвитку професіоналізму викладачів, як на етапі навчання їх у магістратурі, так і в перші роки діяльності у ВНЗ. На жаль, терміни проходження магістрантами виробничої практики недостатні для формування педагогічного професіоналізму. Це спричинює виникнення суперечності між вимогами сучасної вищої школи до професійного рівня молодого викладача – з одного боку і практичною неготовністю малодосвідченого педагога в процесі даної діяльності, з другого.

На основі вищезазначеного можна стверджувати, що необхідно створити відповідну систему підвищення професійного рівня в умовах вищого навчального закладу, яка б функціонувала в постійному режимі оновлення і розвитку, сприяючи підготовці науково-педагогічних кадрів до діяльності в нових соціально-економічних умовах. При цьому необхідно зосередити зусилля на створенні науково обґрунтованої системи післядипломного навчання, спрямованої на підвищення рівня ґрунтовності педагогічних

знань і вмінь кожного викладача, що дозволить, у свою чергу, педагогу вищої школи повніше реалізувати професійні функції, оволодіти сучасними технологіями впливу на особистість студента з метою його розвитку.

Забезпечення неперервності освіти в професійному розвитку викладача вимагає від системи управління дотримання таких напрямів: створення внутрішньо вузівської системи контролю за якістю науково-педагогічної діяльності; науково-методичне забезпечення системи розвитку професіоналізму педагога; надання кожному викладачеві ширших можливостей для удосконалення і поглиблення своєї індивідуальної професійної підготовки.

В основу системи професійного розвитку викладача ВНЗ доцільно покласти діяльнісний та особистісно-орієнтований підходи [4, с. 90]. Метою практичної складової має стати залучення викладачів до поглибленої діяльності в процесі розгляду різних педагогічних проблем, стимулювання в них самоаналізу та самооцінювання власного рівня професіоналізму та зростання в даному напрямі.

В умовах використання особистісно-орієнтованої технології розвитку професійного рівня викладача, поряд з традиційними формами і методами, важливо впроваджувати методи активної діяльності педагогів. До них можемо віднести: аналіз конкретних педагогічних ситуацій; соціально-психологічні, соціально-комунікативні тренінги, тренінги розвитку професійно-педагогічних умінь та навичок; моделювання та проблемно-діяльнісні ігри, які дають можливість формувати в педагогів такі якості як емпатія, здібності до взаємодії з іншою людиною, емоційну стабільність, професійне творче мислення, професійну самосвідомість, педагогічну інтуїцію, дискусії, диспути, «круглі столи» [4, с. 89].

Наголосимо також на створенні належних умов у ВНЗ для підготовки та підвищення кваліфікації викладачів з метою забезпечення неперервного професійного навчання на робочому місці. Особливої актуальності набуває: прогнозування потреб педагогічних працівників на загальнодержавному та регіональному рівнях; розвиток соціального партнерства; формування державного замовлення на підготовку педагогічних працівників професійної школи; створення нового покоління навчально-методичної літератури з фахових і педагогічних навчальних дисциплін, методик навчання для вищих навчальних закладів і закладів післядипломної освіти. У реалізації цих завдань винятково важливу роль відіграє об'єднання зусиль науковців вищих навчальних закладів, НАПН України [5, с. 8].

Неперервний професійний розвиток і здобуття нових спеціальностей викладачами є складовою частиною всієї освітньої системи і спрямоване на розвиток особистісного потенціалу педагога, формування його готовності постійно зростати у даному напрямі. І тому головною метою підвищення кваліфікації викладачів у системі неперервної освіти є створення належних умов для постійної самоосвіти, самовдосконалення, розвитку дослідницьких здібностей і педагогічного таланту.

Професійний розвиток викладачів в системі неперервної освіти відбувається цілеспрямовано за напрямами: навчання у ВНЗ під час здобуття вищої освіти чи іншого освітньо-кваліфікаційного рівня; навчання на курсах підвищення кваліфікації; постійної самоосвіти, стажування, навчання в аспірантурі, докторантурі.

Узгодженість мети і результатів неперервного підвищення фахової освіти і кваліфікації та здобуття нових спеціальностей викладачами досягається:

- пріоритетністю цього напрямку в діяльності освітньої системи;
- взаємозв'язком і наступністю в забезпеченні умов для оволодіння педагогічною майстерністю, об'єктивного оцінювання рівня фахової підготовленості педагогів [5, с. 9].

Висновки. Неперервне підвищення кваліфікації і здобуття нових спеціальностей педагогічними працівниками є складовою частиною всієї освітньої системи і спрямоване на розвиток особистісного потенціалу педагога, формування його готовності активно збагачувати інтелектуальний і духовний потенціал суспільства. Головна мета підвищення

кваліфікації – узагальнення досвіду професійної майстерності викладачів з урахуванням найновіших досягнень науки і техніки, поглиблення й оновлення знань у галузі спеціальних дисциплін, активних методів і нових технологій навчання, педагогіки і психології. Розв'язання цих завдань потребує науково-методичного забезпечення цілісного процесу підготовки майбутніх педагогів і керівників професійної школи та підвищення кваліфікації педагогічного персоналу.

Подальшого розвитку, на нашу думку, набуває підготовка педагогів для навчання дорослих у системі формальної і неформальної освіти. У зв'язку з цим потребує розширення наукових досліджень з підготовки педагогів нової генерації, здатних до системної взаємодії з підприємствами, службою зайнятості, професійними асоціаціями, громадськими організаціями тощо. Зміна стратегічних цілей освіти, послідовна демократизація вищої школи, впровадження педагогіки партнерства, швидкі темпи інформатизації, зміна технологій навчання – все це висуває перед педагогом вищої школи принципово нові завдання й вимагає від нього неперервного професійного самовдосконалення і розвитку, а від адміністрації ВНЗ – створення сприятливих умов для самореалізації та самоствердження кожного викладача. Подальшого дослідження також потребують форми й методи підвищення кваліфікації викладачів вищої школи, організація обміну досвідом між різними кафедрами та вищими навчальними закладами.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту». Закон України «Про вищу освіту» / Основні чинні кодекси і закони України. – К., 2003. – 976 с.
2. Ільчук В. В., Коломієць А. М. Шляхи підвищення якості науково-педагогічних кадрів // В. В. Ільчук, А. М. Коломієць // Проблеми та тенденції розвитку педагогічної освіти: зб. наук. пр.; заг. ред. , - 2013, С. 84-89.
3. Олійник В. В. Наукові основи управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти: монографія / В. В. Олійник. — Київ: Міленіум, 2003. — 594 с.
4. Управління якістю освіти / [В.І. Войтенко, А.О. Лавренюк, Л.М. Малинич, В. В. Мельник, В. В. Гуменюк]; за заг. ред. А. О. Лавренюка. – Хмельницький: ХОІППО; Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2003. – 184 с.
5. Щербак О. І. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників у системі неперервної освіти / О. І. Щербак // Післядипломна освіта в Україні. №1, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2017., С.18-22.

References

1. Law of Ukraine "On Higher Education". The Law of Ukraine "On Higher Education" / Basic Codes and Laws of Ukraine. - K., 2003. - 976 p.
2. Il'chuk V.V., Kolomiets A.M. Ways of improving the quality of scientific and pedagogical staff // VV Il'chuk, A.M. Kolomiets // Problems and tendencies of pedagogical education development: Sb. sciences pr; comp. Ed. , - 2013, pp. 84-89.
3. Oliynyk V.V. Scientific fundamentals of management of professional development of pedagogical workers of professional education: monograph / V.V.Oliynyk. - Kyiv: Millennium, 2003. - 594 p.
4. Management of the quality of education / [VI I. Voitenko, A.O. Lavrenyuk, LM Malinich, VV Melnyk, V.V. Gumenyuk]; per community Ed. A. O. Lavrenyuk. - Khmelnytsky: KhOIPPO; Kamyanyets-Podilsky: Abetka-NOVA, 2003. - 184 p.
5. Shcherbak O. I. Improving the qualification of pedagogical workers in the system of continuous education / O.I.Shcherbak // Postgraduate education in Ukraine. №1, State University "University of Management Education", 2017, p.18-22.

Відомості про авторів:

Єрмак Юлія Іванівна

uliyaermak30@ukr.net

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь,
Запорізька обл., 72312, Україна

doi:

Матеріал надійшов до редакції 29. 04. 2018 р.

Прийнято до друку.....2018 р.

Information about the author:

Yermak Yulia Ivanovna

uliyaermak30@ukr.net

Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
20 Hetmans'ka St., Melitopol,
Zaporizhia region, 72312, Ukraine

doi:

Received at the editorial office 29. 04. 2018.

Accepted for publishing.....2018.

Єрмак Юлія Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і педагогічної майстерності, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (м. Мелітополь);

Єрмак Юлія Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і педагогічного мастерства, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (г. Мелітополь);

Yermak Yulia Ivanovna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Pedagogy and Pedagogical Skills, Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University (Melitopol);